

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה עליך לענות על חמש שאלות סך הכול (לכל שאלה – 20 נקודות):

על שתי שאלות מנושא א – "הגמול" (חובה) ועל עוד שלוש שאלות מנושאים ב-ד לבחירתך.

נושא א – הגמול (פרקי איוב)	—	(20×2)	—	40 נקודות
נושא ב – דמויות מופת	{			
נושא ג – "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"				
נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן				
סך הכול	—	100	נקודות	

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: קרא בעיון את הוראות הבחירה, וענה על פי ההוראות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

נושא א — הגמול (פרקי איוב) — חובה

עליך לענות על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה — 20 נקודות).

1. איוב, פרק ה'

א. עיין בפסוקים א'-ח'.

(1) איזו התנהגות של איוב אליפז מבקר בפסוקים א'-ב', ומה הוא מבקש לשנות בהתנהגות זו לפי פסוק ח'?

(2) "כִּי לֹא יֵצֵא מִעֶפֶר אָנֹן וּמֵאֲדָמָה לֹא יִצְמַח עֵמָל" (פסוק ו').

איזו תפיסה בנוגע לייסורים שבאו על איוב אליפז מביע בדבריו אלה?

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ט'-י"ז.

בפסוק ט' אליפז מתאר את גדולת ה'. הסבר כיצד תיאור זה מחזק את הטענה שבדבריו, וכתוב מהי המסקנה

שהוא מסיק בפסוק ט"ז מתיאור זה. (7 נקודות)

ג. עיין בפסוקים י"ח-כ"ו.

על פי פסוקים אלה, אליפז אומר לאיוב דברי נחמה.

(1) צטט שלושה דברים שאליפז אומר, והסבר מהי הנחמה בהם.

(2) הסבר כיצד דברי אליפז בפסוקים אלה מתקשרים לטענתו שבפסוקים ט'-י"ז.

(5 נקודות)

2. איוב, פרק ח'

א. עיין בפסוקים ג'-ז'.

(1) בפסוקים אלה בלדד טוען שה' הוא שופט צדק. לפי טענה זו, מהו ההסבר של בלדד למותם של שני בני איוב?

(2) כתוב בלשונך את דברי בלדד שבפסוקים ה'-ו'.

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ז'-ט"ו.

הסבר את המשל ואת הנמשל שבפסוקים אלה. (7 נקודות)

ג. "וַיַּעַן בִּלְדָּד הַשּׁוּחִי וַיֹּאמֶר" (פסוק א').

המב"ן: "עניין המענה הזה לחלוק על איוב ולסייע על דברי אליפז [...]".

על פי רמב"ן, הסבר את המטרה של דברי בלדד. בסס את הפירוש של רמב"ן באמצעות השוואה בין דברי אליפז

בפרק ה' ובין דברי בלדד בפרק ח', פסוקים כ'-כ"א. (5 נקודות)

3. איוב, פרק ל"ח ופרק מ'

א. עיין בפרק מ', פסוקים א'-ה'.

(1) הסבר מהי דרישת ה' מאיוב בפסוקים א'-ב'.

(2) בפסוקים ד'-ה' איוב משיב לדרישת ה'.

הסבר את תשובת איוב בפסוקים אלה.

(8 נקודות)

ב.

מצודת דוד (לפסוק ה'): "אחת דברתי" - [...] האחת אשר דיברתי בראשית אמריי [דבריי] לקרוא תיגר על אשר מסרת הכול ביד המערכה [חוקי הטבע השרירותיים] [...] עתה לא אשיב עוד על דבריך להחזיק מאמרי, כי עתה רואה אני שלא מסרת ביד המערכה, אבל הכול בידך. 'ושפתים' - אבל שתי השאלות אשר שאלתי, לומר אם הכול בא בהשגחה, מדוע, אם כן, יבוא הרע על הצדיק וטוב על הרשע, הינה אם כי עדיין לא אדע תשובה עליהם, עם כל זה לא אוסיף לשאול, כי יראתי להרהר אחרך".

על פי מצודת דוד, הסבר מהי השאלה שאיוב קיבל עליה תשובה מה', ומה הן שתי השאלות שעליהן לא קיבל תשובה. (7 נקודות)

ג.

כתוב נקודת דמיון אחת והבדל אחד בין התשובה שקיבל איוב על שאלת הגמול בפרק ל"ח ובין תפיסת הגמול הבאה לידי ביטוי בתהלים, מזמור צ"ב, פסוקים ו'-י'. (5 נקודות)

עליך לענות על שלוש שאלות מנושאים ב-ד לבחירתך.**נושא ב — דמויות מופת**עליך לענות על שלוש מן השאלות 4-9 (לכל שאלה — 20 נקודות).**4. גדעון — שופטים, פרק ח'**

- א. הוכח מניסוח דברי העם לגדעון בפסוק כ"ב שהם ביקשו ממנו להיות להם למלך ולא לשופט. (8 נקודות)
- ב. (1) על פי פירוש שלמדת, הסבר מהי המטרה של עשיית האפוד משלל מדין.
(2) מהי הטעות שטעה גדעון בנוגע למקום הנחת האפוד?
(7 נקודות)
- ג. עיין בפרק ח', פסוקים א'-ג', ובפרק י"ב, פסוקים א'-ו'.
(1) מהי הבעיה שאיתה התמודדו גם גדעון וגם יפתח?
(2) כיצד התמודד גדעון עם הבעיה הזאת, וכיצד התמודד איתה יפתח? מה מלמד ההבדל בדרך ההתמודדות של כל אחד מהם על מנהיגותו של גדעון?
(5 נקודות)

5. אלישע — מלכים ב, פרק ו'

- א. על פי פסוקים ט"ו-כ', אלישע פונה אל ה' שלוש פעמים.
הסבר מהו התוכן של כל אחת מן הפניות, ומהי המטרה של כל אחת מהן. (8 נקודות)
- ב. עיין בפסוקים ח'-י'.
(1) הביטוי "לא אֶחָת וְלֹא שְׁתֵּים" (פסוק י') הוא דר־משמעי.
הסבר מה הן שתי הדרכים שבהן אפשר לפרש את הביטוי, וכתוב מה אפשר ללמוד מביטוי זה על היחסים בין מלך ישראל לבין הנביא.
(2) יחס המלך לנביא משתנה לאורך הפרק. הוכח טענה זו באמצעות שתי דוגמאות, והסבר מה אפשר ללמוד על אלישע משינוי זה.
(7 נקודות)
- ג. עיין בפסוקים כ'-כ"ג.
(1) על פי מה שלמדת, מדוע חס הנביא על חיילי ארם?
(2) הסבר מהו הלקח שהנביא מלמד את מלך ישראל בפסוק כ"ב, וכתוב מה למדו מלך ארם וחייליו מכך.
(5 נקודות)

נושא ג — "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק" (לכל שאלה — 20 נקודות)

6. הושע, פרק י"ד

א. חלק את פרק י"ד, פסוקים ב'-ח', לשני חלקים, תן כותרת לכל חלק ונמק את החלוקה. (8 נקודות)

ב. (1) על פי פסוקים ג'-ד', כתב שני מרכיבים הנדרשים לתהליך החזרה בתשובה.

(2) על פי פסוק ה', כתוב בלשונך את ההבטחה של ה' לשבים אליו.

(7 נקודות)

ג. (1) בפסוקים ג'-ד' נרמזים שני חטאים של עם ישראל. צטט את המילים שבהן נרמז כל חטא, וכתוב מהו החטא.

(2) בחר באחד מן החטאים האלה, והבא לו ראיה שעם ישראל אכן חטא בו.

את הראיה יש להביא מפרקים אחרים בנבואת הושע או מן הנביאים האחרים שהתנבאו בתקופתו

(עמוס, מיכה, ישעיהו).

(5 נקודות)

7. עמוס, פרק ה'

א. עיין בפסוקים י"ח-כ'.

(1) מהו הנושא המרכזי של הפסוקים? בסס את תשובתך על הביטוי החוזר בפסוקים.

(2) מהי הטעות של שומעי הנביא, וממה הטעות הזו נובעת?

(8 נקודות)

ב. נבואת עמוס בפסוקים י"ח-כ' דומה בלשון ובתוכן שלה לנבואת ישעיהו בישעיה, פרק ה', פסוקים י"ט-כ'.

כתוב נקודת דמיון אחת בין שתי הנבואות האלה בתחום הלשון, ונקודת דמיון אחת ביניהן הקשורה לתוכן הנבואות.

(7 נקודות)

ג. עיין בתיאור הפורענות בפסוק י"ט ובפירושים של רש"י וראב"ע שלפניך.

רש"י: "מפני הארי' - נבוכדנצר. 'ופגעו הדב' - פָּרָס. 'ונשכו הנחש' - אָדָם".ראב"ע: "כאשר' - הטעם: אם יימלט מרעה אחת, לא יימלט מרעה אחרת... והנמלט מהארי יפגענו הדוב;

ואם עוד יימלט ובא הבית, וּבָטַח כי נמלט, יישכנו נחש".

(1) כתוב את הרעיון המשותף לפירושים של רש"י וראב"ע.

(2) מהו ההבדל בין הרעות הנזכרות בדברי רש"י ובין הרעות הנזכרות בדברי ראב"ע?

(5 נקודות)

נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן (לכל שאלה – 20 נקודות)

8. ארון הספרים של רש"י; פשט ודרש

א. עיין בטבלה שלפניך.

מדרש בראשית רבה, פרשה ע"ו	רש"י לבראשית, פרק ל"ב, פסוק ז'
"ויירא יעקב מאד וַיֵּצֵר לוֹ" (בראשית, ל"ב, ז') – אמר ר' יהודה בר' עילאי: לא היא יראה, לא היא צרה, אלא "ויירא" שלא יהרוג, "ויצר לו" שלא ייהרג. אמר [יעקב]: אם הוא [עשן] מתגבר עליי – הורגני, ואם אני מתגבר עליו – אני הורגו. הדא הוא [זה הוא שכתוב] "ויירא" שלא יהרוג, "ויצר לו" שלא ייהרג.	"ויירא", "וַיֵּצֵר" – "ויירא" שמא ייהרג, "ויצר לו" אם יהרוג הוא את אחרים.

(1) ציין שני שינויים ששינה רש"י מן המדרש.

(2) על פי מה שלמדת, הסבר מדוע רש"י מפרש על דרך הדרש את הכתוב בבראשית, פרק ל"ב, פסוק ז'.

(8 נקודות)

ב. עיין בבראשית, פרק ל"ב, פסוק ל"א ובפירוש רש"י שלפניך.

רש"י: "וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ" – לשון בני אדם הוא, כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, זהו פשוטו. ומדרש אגדה 'וַיִּזְרַח לוֹ' לצורכו, לרפאות את צליעתו. כמה שתימא [שתאמר]: 'שמש צדקה ומרפא בכנפיה' (מלאכי, ג', כ'). ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו".

מדוע רש"י מכנה את פירושו הראשון "פשוטו", ומדוע הוא מכנה את פירושו השני "מדרש"? (7 נקודות)

ג. עיין בשמות, פרק א', פסוק ה' ובפירוש רש"י שלפניך.

רש"י: "וַיֹּסֶף הָיָה בַּמִּצְרַיִם" – והלא הוא ובניו היו בכלל שְׁבַעִים. ומה בא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים? אלא להודיען צדקתו של יוסף – הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו".

(1) עיין בשמות, פרק א', פסוקים א'-ה'.

הסבר כיצד אפשר ללמוד מפסוקים אלה שיוסף אֵנָּה כלול במניין שבעים הנפש שירדו למצרים.

(2) לדעת רש"י, יוסף בלול במניין השבעים שירדו למצרים.

על פי הפירוש שרש"י מביא, מה אפשר ללמוד מן המילים "וַיֹּסֶף הָיָה בַּמִּצְרַיִם"?

(5 נקודות)

9. "מעשה אבות סימן לבנים" בפירוש רמב"ן לספר בראשית

א. רמב"ן (לפרק ט"ז, פסוקים ו' וט'):

פסוק ו': " וְתִעָנֶה שְׂרַי וּתְבַרַח מִפְּנֵיהָ - חטאה אימנו בעיניו הזה, וגם אברהם בהניחו [את שרה] לעשות כן [להגר]. ושמע ה' אל עונייה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי".
פסוק ט': " וְשׁוּבִי אֶל גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ - ציווה אותה לשוב ולקבל עליה ממשלת גבירתה. רמז כי לא תצא לחופשי ממנה, כי בני שרה ימשלו בזרעה לעולם [לעתיד לבוא]."

(1) לפי רמב"ן, מהו הקשר בין ההתנהגות של שרה אימנו ובין ההתנהגות של צאצאי ישמעאל?

(2) לפי רמב"ן, מהו הגורל של עם ישראל הנרמז בכל אחד מפסוקים אלה (סך הכול – שני מצבים)?

(8 נקודות)

ב. רמב"ן (לפרק כ"ו, פסוק א'):

" מַלְבֵּד הָרֶעֶב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אֲבֹרָהִם - [...] ולדעתי נכלל עוד בעניין רמיזה בעתיד, כי גלות אברהם אל מצרים מפני הרעב, רמז שיגלו בניו שם. ולכתו [של אברהם] אל אבימלך לא היה גלות, כי שם היה יושב ברצונו. אבל ירידתו של יצחק שם [אל אבימלך] מפני הרעב ירמוז לגלות, כי גלה ממקומו בעל כורחו והלך אל ארץ אחרת. והינה היה גלותו [של יצחק] ממקומו אל ארץ פלשתים, שהיא ארץ מגורי אביו. וירמוז לגלות בבל, שהוא מקום מגורי אבותם שהיו באור כשדים".

(1) מהי הגלות הנרמזת במעשה של אברהם, ומהי הגלות הנרמזת במעשה של יצחק?

(2) מהו הנימוק של רמב"ן לקביעתו בנוגע לגלות הנרמזת במעשה של יצחק?

(7 נקודות)

ג. רמב"ן (לפרק מ"ז, פסוק ח'):

" וַיְחִי יַעֲקֹב בָּאָרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה - כבר הזכרתי כי רדת יעקב למצרים הוא גלותו היום בידי החיה הרביעית, [היא] רומי הרשעה.

כי בני יעקב הם עצמם סיבבו רדתם שם במכירת יוסף אחיהם. ויעקב ירד שם מפני הרעב, וחשב להינצל עם בניו בבית אוהב לו, כי פרעה אוהב את יוסף וכבן לו. והיו סבורים לעלות משם ככלות הרעב מארץ כנען, כמו שאמרו 'לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען' (**בראשית**, פרק מ"ז, פסוק ד'). והינה לא עלו [בחזרה לארץ כנען], אבל ארך עליהם הגלות. ומת שם [יעקב] ועלו עצמותיו. וזקני פרעה ושריו העלוהו (על פי **בראשית**, פרק נ', פסוק ז'), ועשו עימו אבל כבד (על פי **בראשית**, פרק נ', פסוקים י'-י"א).

וכן אנחנו עם רומי ואדום. אחינו הסיבבו [גרמו ל]ביאתנו בידם כי כרתו ברית עם הרומיים. ואגריפס המלך האחרון לבית שני ברח אליהם לעזרה, ומפני הרעב נלכדו אנשי ירושלים. והגלות ארך עלינו מאוד. לא נודע קיצו כשאר הגלויות".

כתוב שתי הקבלות שמצא רמב"ן בין סיפור חיי יעקב ובין מאורעות בתולדות עם ישראל. (5 נקודות)

בהצלחה!